O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI, CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

Ro‘yxatga olindi:
№ BD-60840100-1.24
«29» 08 2024 yil

“TASDIQLAYMAN”
O‘quv ishlari bo‘yicha
prorektor q.x.f.d., professor
A.A.Elmurodov
«30» 08 2024 yil

VETERINARIYA SANITARIYA EKSPERTIZASI
FANINING ISHCHI O‘QUV DASTURI (SILLABUSI)
(Sirtqi ta’lim 4-bosqich talabalari uchun)

Bilim sohasi:	800000 – Qishloq, o‘rmon, baliq xo‘jaligi va veterinariya
Ta’lim sohasi:	840000 – Veterinariya
Ta’lim yo‘nalishi:	60840100-Veterinariya meditsinasi (faoliyat turlari bo‘yicha)

Samarqand – 2024

Fanning ishchi o'quv dasturi (sillabusi) 202__ yilda tasdiqlangan o'quv reja va fan dasturiga muvofiq ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

Ibragimov F.B. – "Veterinariya sanitariya ekspertizasi" kafedrasi mudiri, v.f.n., dotsent.

Murodov S. – "Veterinariya sanitariya ekspertizasi" kafedrasi katta o'qituvchisi, b.f.n.

Ibragimov F.M. "Veterinariya sanitariya ekspertizasi" kafedrasi assistenti

Taqrizchilar:

K.J.Tangirov – Termiz agrotexnologiyalar va innovatsion rivojlanish instituti Zooinjeneriya, veterinariya va ipakchilik kafedrasi v.b. professori, veterinariya fanlari nomzodi;

Sh.Abdurasulov – Toshkent davlat agrar universiteti "Umumiy zootexniya va veterinariya"kafedrasi dotsenti.

Fanning ishchi o'quv dasturi "Veterinariya sanitariya ekspertiza" kafedrasining 2024 yil "____" _____dagi "____" -son yig'ilishida muhokamadan o'tgan va fakultet Kengashida muhokama qilish uchun tavsiya etilgan.

Kafedra mudiri : _____ **Ibragimov F.B.**

Fanning ishchi o'quv dasturi «Veterinariya diagnostikasi va oziq-ovqat xavfsizligi» fakulteti Kengashida muhokama etilgan va foydalanishga tavsiya qilingan (2024 yil "____" _____dagi "____" – sonli bayonnoma).

Fakultet kengashi raisi: _____ **Davlatov R.B.**

Kelishildi:
O'quv–uslubiy boshqarma boshlig'i professor v.b.: _____ **Ro'ziqulov R.F.**

Mustaqil mushohada yurita olish;
Olgan bilimlarini amalda qo'llay olish;
Mohiyatini tushunish;
Bilish, aytib berish;
Tasavvurga ega bo'lish;
4 (yaxshi) baho:
Mustaqil mushohada yurita olish;
Olgan bilimlarini amalda qo'llay olish;
Mohiyatini tushunish;
Bilish, aytib berish;
Tasavvurga ega bo'lish;
3 (qoniqarli) baho;
Mohiyatini tushunish;
Bilish, aytib berish;
Tasavvurga ega bo'lish;
2 (qoniqarsiz) baho:
Dasturni o'zlashtirmaganlik;
Fanning mohiyatini bilmaslik;
Aniq tasavvurga ega bo'lmaslik;
Mustaqil fikrlay olmaslik.

Fan Sillabusi
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti

Fan to'g'risida ma'lumot
Fan shifri: **VSE1806**
Fan nomi: **Veterinariya sanitariya ekspertizasi**
Semestr/yil: **8-semestr/2024-2025 o'quv yili**
Kafedra: Veterinariya sanitariya ekspertiza
Soatlar/kreditlar: **6,0 ECTS (28 auditoriya soati, 152 soat mustaqil ta'lim)**

Ma'ruza	Amaliy mashg'ulot	Laboratoriya mashg'ulot	Mustaqil ta'lim	Jami
10	10	8	152	180

Fan bo'yicha mashg'ulotlarning joylashuvi:
Auditoriya vaqti: dars jadvaliga asosan
Talablar:
Fan uchun mas'ul kafedra: **Veterinariya sanitariya ekspertiza**
Instruktor to'g'risida ma'lumot
Kafedra joylashgan joyi: **SamDVMChBU, 6-o'quv binosi, 664-xona**
Telefon: +99891-555-06-95 ish telefoni; mobil: +99891-555-06-95
E.mail. Furqat-i@inbox.uz Ish vaqti: Uchrashuvga ko'ra

I. Fanni o'qitishdan maqsad – "Veterinariya sanitariya ekspertizasi" fanining o'qitishdan maqsad talabalarga odam va hayvonlar uchun umumiy bo'lgan, asosan odamlar sog'lig'iga xavf tug'diradigan yuqumli va yuqumsiz hamda invazion kasalliklarni shuningdek, chorvachilik mahsulotlari orqali hayvonlar orasida tarqaladigan kasalliklarning oldini olish va har xil choralar ko'rishni veterinariya sanitariya jixatidan nazorat qiladi hamda veterinariya mutaxassislarini tayyorlashda fundamental tushunchalarni berish. Chorvachilik va o'simlik oziq-ovqat mahsulotlarini tekshirish yo'nalishiga mos fan bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirishdan iborat.

II. Fanning vazifasi – nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, qishloq xo'jalik hayvonlari mahsulotlarini qayta ishlaydigan sanoat korxonalarini (go'sht ishlab chiqarish korxonalari, parranda kushxonalari, so'yish punktlari va boshqalar) tashkil qilish, quriladigan joylarni tanlashga doir sanitariya talablarini ishlab chiqish, chorva mollari va parrandalardan olinadigan go'sht mahsulotlarini sifati va xavfsizligini aniqlash, turli go'shtlarni morfologiyasi va kimyoviy tarkibiy qismlarini o'rganish, har xil yuqumli yuqumsiz va invazion kasalliklar sodir bo'lganda go'shtdan va ichki organlardan foydalanish usullarini ishlab chiqish rioya qilishni nazorat qilish, sut va sut mahsulotlarini sifatini aniqlash usullarini takomillashtirish bo'yicha nazariy-amaliy

bilimlarni uzviylik va uzluksizlikda o'rgatishdan iborat.

III. Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- hayvonlar va o'simlik oziq-ovqat mahsulotlarini veterinariya-sanitariya ekspertizasi hamda uning insonlar sog'lig'ini muhofaza qilishdagi ahamiyati to'g'risida ***tasavvurga ega bo'lishi;***

- veterinariya-sanitariya ekspertizasi natijasini hujjatlashtirishni, go'sht va go'sht mahsulotlari hamda sut va sut mahsulotlarini veterinariya-sanitariya ekspertizasidan o'tkazish usullarini bilishi va ulardan foydalana olishi, talaba go'sht, sut, baliq, asal va o'simlik mahsulotlarining sanitariya holatini baholash; dehqon bozorlarida turli mahsulotlarning sanitariya holatini baholash va iste'molga ruxsat etish ***ko'nikmalariga ega bo'lishi;***

- oziq-ovqat mahsulotlarini veterinariya-sanitariya ekspertizasidan o'tkazish, chorvachilik va o'simlik oziq-ovqat mahsulotlarini konservalash, dudlash va boshqa texnologiyalarni, go'sht, sut mahsulotlarining sanitariya holatini baholash ***malakalariga ega bo'lishi kerak.***

IV. O'qitish usullari:

Fanni o'qitish jarayonida zamonaviy uslublardan foydalanish, sohadagi muammolarni ta'limning ommaviy shakllari bilan bog'lab, talabalarning nazariy bilimlarini amaliy mashg'ulotlar orqali mustahkamlab borish lozim. O'quv materiallarini talabalar tomonidan unumli o'zlashtirish uchun ko'rgazmali qurollar o'qitishning texnik vositalari, oziq-ovqat mahsulotlarini tekshirishning yangi usullararini o'rgatish, talaba bilimini baholash tizimini joriy etish. Ma'ruza mashg'ulotlarida ilg'or pedagogik texnologiyalar foydalaniladi.

"Veterinariya sanitariya ekspertizasi" kursini loyihalashtirishda quyidagi asosiy konseptual yondoshuvlardan foydalaniladi:

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim.
Tizimli yondoshuv.
Faoliyatga yo'naltirilgan yondoshuv.
Dialogik yondoshuv.
Hamkorlikdagi ta'limni tashkil etish.
Muammoli ta'lim.

V. Fanning tarkibiy tuzilishi:

5.1. "Veterinariya sanitariya ekspertizasi" fanidan rejalashtirilgan ma'ruza mashg'ulotlarining kalendar tematik rejasi

Ma'ruza mashg'ulotlarining:			
№	**mavzulari**	**rejasi**	**Soat**
1-modul. Go'sht korxonalari va hayvonlar tanasini qayta ishlash texnologiyasi			
1.1.	Go'sht korxonalari va so'yiladigan hayvonlarni dastlabki qayta ishlashning asosiy texnologiyasi va gigiyenasi	1.1.1. Hayvonlarni qayta ishlash korxonalari va ularni turlari. Go'sht korxonasining turlari. Go'sht korxonasi, qushxona va so'yish punktlari to'g'risida umumiy tushuncha.	**2**

VII. Adabiyotlar

Asosiy adabiyotlar

1. F.Ibragimov Veterinariya sanitariya ekspertizasi. O'quv qo'llanma. Toshkent 2023 "Fan ziyosi" nashriyoti

2.S.Murodov. Veterinariya–sanitariya ekspertizasi. Darslik. Samarqand, 2006 yil.

3. S.Murodov. Qishloq xo'jalik mahsulotlarining vetsanekspertizasi, qayta ishlash texnologiya asoslari va standartizatsiyasi. O'quv qo'llanma. Samarqand, 1997 yil.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 52 bet.

4. Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 36 bet.

5. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022 yil. – 416 bet.

6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5696 son Farmoni.

7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 31-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-187-son qarori.

8. T.E.Ostonaqulov va boshqalar. Qishloq xo'jalik mahsulotlarining veterinariya-sanitariya ekspertizasi, qayta ishlash texnologiyasi, gigiyenasi va standartizatsiyasi. O'quv qo'llanma. Samarqand, 2013 yil.

9. Thimjos Ninios, Janne Lundn, Hannu Korkeala, Maria Fredriksson-Ahomaa. «Meat Inspection and Control in the Slaughterhouse» Textbook. Helsinki, 2014 year.

10. А.В.Смирнов. Практикум по ветеринарно-санитарной экспертизе. Учебник. Санкт-Петербург ГИОРД, 2015 год.

11. В.А.Макаров. Практикум по ветеринарно-санитарной экспертизе с основами технологией продуктов животноводства. Учебник. «Агропромиздат» Москва ВО, 1995 год.

Axborot manbaalari

12. www.lex.uz -O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi
13. www.Ziyonet.uz.
14. www.veterinariya meditsinasi.uz
15. www.veterinary@actavis.ru

VIII. Baholash

Talabalarning fanlarni o'zlashtirishi 5 ballik tizimda baholanadi.

5 (a'lo) baho:

Xulosa va qaror qabul qilish;
Ijodiy fikrlay olish;

4	Buzoq, cho'chqa va quyonni tanasini qayta ishlash.	Go'sht korxonalari bilan tanishib referat tayyorlash	6
5	Cho'chqa o'lati.	Adabiyotlardan foydalanib taqdimot tayyorlash	8
6	Saramas bilan kasallangan cho'chqalarning go'shtini qayta ishlashda qo'llaniladigan tadbiriy choralar.	Adabiyotlardan foydalanib og'zaki topshirish	8
7	Sut mahsulotlarini texnologiyasi va ekspertizasi.	Adabiyotlardan foydalanib taqdimot tayyorlash	8
8	Turli hayvonlar sutini veterinariya sanitariya ekspertizasi.	Sut korxonalari bilan tanishibreferat tayyorlash	8
9	Tuzlangan sabzovotlarni sanitariya jihatidan tekshirish.	Sut korxonalari bilan tanishib referat tayyorlash	8
10	Zamburug'larning sanitariya ekspertizasi.	Sut korxonalari bilan tanishib referat tayyorlash	8
11	Sariyog'ni veterinariya sanitariya ekspertizasi.	Topshiriqlarni bajarib, og'zaki topshirish	8
12	Yuqumsiz kasalliklarni veterinariya sanitariya ekspertizasi.	Adabiyotlardan foydalanib og'zaki topshirish	8
13	Limfa sistemasi va uning go'sht ekspertizasidagi ahamiyati.	Topshiriqlarni bajarib, og'zaki topshirish	8
14	O'simlik oziq-ovqat mahsulotlarini veterinariya sanitariya ekspertizasi.	Sut korxonalari bilan tanishib referat tayyorlash	8
15	Bozorlarda veterinariya sanitariya nazorati va oziq ovqat mahsulotlarini tekshirishga oid dasturlar.	Bozorlardagi laboratoriyalar bilan tanishib referat tayyorlash	8
16	Zaxarlangan hayvonlardan olingan mahsulotlarni veterinariya-sanitariya ekspertizasi	Topshiriqlarni bajarib, og'zaki topshirish	8
17	Baliq va baliq mahsulotlarini veterinariya sanitariya ekspertizasi	Adabiyotlardan foydalanib referat tayyorlash	8
18	Qishloq xo'jalik hayvonlarini so'yishdan keyin olingan xom ashyo mahsulotlarini veterinariya sanitariya ekspertizasi	Adabiyotlardan foydalanib taqdimot tayyorlash	8
19	Go'sht va go'sht mahsulotlarini konservatsiyalash texnologiyasi, gigiyenasi va ekspertizasi	Adabiyotlardan foydalanib referat tayyorlash	8
20	Hayvonlardan olinadigan yog'larni ekspertizasi.	Topshiriqlarni bajarib, og'zaki topshirish	8
	Jami:		**152**

		1.1.2. Go'sht korxonasidagi sexlarning bir-biriga bog'liqligi. Go'sht xonasidagi sanitariya so'yish bo'limi. Karantin bo'limi. Izolyator bo'limi. 1.1.3. Asosiy sexni boshqa sexlar bilan bog'liqligi. Go'sht korxonasini suv bilan ta'minlash. Go'sht korxonasidan chiqadigan oqindi suvlarni zararsizlantirish yo'llari. 1.1.4. So'yiladigan hayvonlarni go'sht korxonalariga qabul qilish, hushsizlantirish, qonsizlantirish, va so'yilgan hayvon tanasini qayta ishlash.	
1.2.	Go'shtning morfologiyasi, kimyoviy tarkibi va tovarliligi	1.2.1. Go'shtni biologik ahamiyati. Turli hayvonlar go'shtini morfologik tuzilishi, kimyoviy tarkibi. 1.2.2. Turli hayvonlar go'shtini navlarga ajratish. Turli hayvonlar go'shtini bir-biridan farqlash. Go'shtni tarkibiga kiradigan to'qimalar to'g'risida tushuncha. 1.2.3. Go'shtda kechadigan biokimyoviy jarayonlar. Go'shtni yetilishi va unga ta'sir qiladigan omillar. Yetilgan go'shtni yetilmagan go'shtdan ajratish usullari.	**2**
2-modul. Hayvonlarni yuqumli, yuqumsiz va invazion kasalliklarda olingan mahsulotlarni veterinariya sanitariya erkspertizasi			
2.1	Yuqumli va invazion kasalliklarda veterinariya-sanitariya ekspertizasi	2.1.1. O'ta xavfli yuqumli kasalliklarda veterinariya sanitariya ekspertizasi. Go'sht va go'sht mahsulotlari orqali odamlarga o'tadigan antropozoonoz kasalliklar to'g'risida tushuncha. 2.1.2. Veterinariya-sanitariya ekspertizasi uchun barcha turdagi invazion kasalliklar ya'ni trixonellyoz va qoramol, cho'chqalarda uchraydigan sistiserkoz kasalligi to'g'risida tushuncha. 2.1.3. Go'sht va go'sht mahsulotlari orqali odamlarga o'tadigan invazion kasalliklar to'g'risida tushuncha.	**2**
3-modul. Sut va sut mahsulotlarni veterinariya sanitariya ekspertizasi			
3.1	Sut tovar fermalarida sutni sanitariya gigiyenik talablari va kimyoviy tarkibi	3.1.1. Barcha turdagi sut yetishtiradigan fermalarda sut olish gigiyenasi. Sutni qayta ishlash. Turli hayvonlar sutining farqlari. 3.1.2. Sutning kimyoviy tarkibi. Sut olish jarayonida sut sog'uvchilarini sanitariya	**2**

		gigiyenasi. Sut bezini tozalash to'g'risida tushuncha. 3.1.3. Sutni bakteriosid va bakteriostatik xususiyati to'g'risida tushuncha. Bakteriosid fazasi to'g'risida tushuncha.	
4-modul. O'simlik oziq-ovqat mahsulotlari va asalni veterinariya sanitariya ekspertizasi			
4.1	O'simlik oziq-ovqat mahsulotlarini va asalni veterinariya sanitariya ekspertizasi	4.1.1. Oziq-ovqat maxsulotlarini dehqon bozoriga olib kelishga bo'lgan talab va ekspertiza qilish tartibi (go'sht, sut, o'simlik mahsulotlarini). 4.1.2. Namuna olish va tekshirish tartibi. Asal va uning ko'rsatkichlari. Asalni veterinariya sanitariya ekspertizasi. 4.1.3. Asalni kimyoviy tarkibi. Asalni kimyoviy va fizikaviy xususiyatlari. Tabiiy asaldan sohtalashtirilgan asalni ajratish usullari.	**2**
Jami:			**10**

5.2. "Veterinariya sanitariya ekspertizasi" fanidan rejalashtirilgan amaliy mashg'ulotlarining kalendar tematik rejasi

Amaliy mashg'ulotlarning:			
№	**mavzulari**	**rejasi**	**Soat**
1.	Sutning zichligini ariometrik va piknometrik usulda aniqlash	1.1. Sutning zichligini aniqlash tartibi. 1.2. Sutning zichligini aerometr yordamida aniqlash	**2**
2	Sutda mikroorganizmlar miqdorini aniqlash *(reduktaza va rezozurin namunasi)*	2.1. Reduktaza namunasini qo'yish orqali sutdagi mikroorganizmlar miqdorini aniqlash. 2.2. Sutdagi mikroorganizmlar miqdorini aniqlashni tezkor usullari.	**2**
3.	Kasal hayvonlar sutini aniqlash *(mastit va brutsellyoz)*	3.1. Mastitda olingan sutni tekshirish. 3.2.Brutsellyozda olingan sutni tekshirish. 3.3. Kasal hayvonlardan olingan sutni sanitariya jixatdan baholash.	**2**
4.	Asalni laborator usulda tekshirish	4.1. Asalni refraktometr yordamida aniqlash. 4.2. Spirtli reaktsiya yordamida tekshirish. 4.3. Oxakli reaktsiya yordamida tekshirish.	**2**
5.	Veterinariya sanitariya ekspertizasi norma va qoidalari	5.1.Veterinariya sanitariya ekspertizasiga oid qonunlar, farmonlar, nizomlar. 5.2. Normativ huquqiy xujjatlar 5.3. Texnik shartlar	**2**
Jami:			**10**

5.3. "Veterinariya sanitariya ekspertizasi" fanidan rejalashtirilgan laboratoriya mashg'ulotlarining kalendar tematik rejasi

Laboratoriya mashg'ulotlarining:			
№	**mavzulari**	**rejasi**	**Soat**
1.	Laboratoriya jixozlari bilan ishlashda xavfsizlik qoidalari, eritmalar tayyorlash texnikasi.	1.1. Laboratoriyada elektr jixozlari bilan ishlash 1.2. Turli bo'yoqlar va eritmalar tayyorlash texnikasi 1.3. Kislota va ishqorlar bilan ishlash texnikasi	**2**
2.	Go'shtni yangiligini aniqlash (*organoleptik va laboratoriya usullarida*)	2.1. Turli go'shtlarni yangiligini aniqlashda, namuna olish usullari. 2.2. Go'shtni yangiligini aniqlash tartibi. 2.3. Vodorod ioni miqdorini aniqlash orqali go'shtni yangiligini aniqlash.	**2**
3.	Invazion kasalliklarda go'shtni laboratoriya usullarida tekshirish	3.1. Namuna olish qoidalari to'g'risida tushuncha. 3.2. Trixinellyoskopiya o'tkazish. 3.3. Go'sht kesmalarini tashqi tomondan ko'rish orqali finkalarni aniqlash. 3.4. Sistitserklarni o't suyuqligida tirikligini aniqlash.	**2**
4.	Sutni tozaligi va kislotaligini aniqlash	4.1. Sutdan namuna olish tartibi. 4.2. Sutning tozaligini aniqlash. 4.3. Sutni kislotaliligini aniqlash.	**2**
Jami:			**8**

VI. "Veterinariya sanitariya ekspertizasi" fanidan rejalashtirilgan talabalar mustaqil ta'limining kalendar tematik rejasi

№	**Mustaqil ta'lim mavzulari**	**Amalga oshirish mexanizmi**	**Hajmi (soatda)**
1	Kasal va emlangan hayvonlarni so'yishdan oldin veterinariya dasturlariga amal qilish.	Adabiyotlardan foydalanib referat tayyorlash	6
2	Go'sht korxonalari haqida umumiy tushuncha.	Go'sht korxonalari bilan tanishib taqdimot tayyorlash	6
3	Shartli yaroqli go'sht va go'sht mahsulotlarini zararsizlantirish usullari	Topshiriqlarni bajarib, og'zaki topshirish	6